

TUL:N SEURATOIMINNAT MUUTTUVASSA LIKUNTAKULTTUURISSA

TUL:N VALTUUSTON KOKOUS 12.1.2005 HELSINKI

Kimmo Suomi, liikuntasuunnittelun professori, Jyväskylän yliopiston Liikuntatieteiden laitos

Hannu Itkonen, liikuntasosiologian professori, Jyväskylän yliopiston Liikuntatieteiden laitos

Aino Suomi, psykologian ylioppilas, Jyväskylän yliopiston Psykologian laitos

Yhteiskuntatieteellinen liikuntatutkimus on osoittanut, kuinka liikuntakulttuurissa on tapahtunut 1980-luvulta alkaen voimallinen eriytyminen. Myös liikunnan ja urheilun toimijoiden arkipäiväiset havainnot viestivät samankaltaisesta muutoksesta. Liikunnan yhä useammat muodot ja urheilun aiempaa runsaammat lajit merkitsevät, että liikuntakulttuurin käytännöt ovat kirjavampia kuin koskaan aikaisemmin.

Kansalaisten muuttuneet ja uudistuvat näkemykset sekä odotukset heittävät haasteen myös liikunta- ja urheilujärjestöille. Nykytilanteen ja tulevaisuuden hallitsemiseksi tarvitaan lisääntyvässä määrin erilaista tietoa. Liikuntajärjestöjenkin tulisi kehittää itseään asiantuntijaeliminä, jotka keräävät erilaista toimintaa suuntaavaa tietoa.

Tämä teksti on tiivistetty yhteenvedo Työväen Urheiluliiton seuroille suunnatusta kyselystä. Kyselyn tavoitteena on ollut tiedon tuottaminen sekä TUL:n strategiatyöhön että laajemminkin liiton ja sen seurojen toiminnan kehittämiseen. Varsinaisen tutkimusraportin tulemme julkaisemaan vuoden 2006 alussa. Tässä tekstissä esitetyt tiedot perustuvat 800 TUL:n seuralle lähetettyyn postikyselyyn. Vastauksia saimme 257 kappaletta, joten vastausprosentiksi muodostui 32,1. Yleisimmät kyselymme vastaajat olivat seuran puheenjohtajat (61 %) ja sihteeri (27 %). Muita vastaajia olivat ohjaajat (3 %), taloudenhoitajat (1 %) tai muissa seuratehtävissä toimineet (8 %).

Vastanneissa seuroissa oli kaikkiaan 82 135 jäsentä. Aikuisjäsenten osuus kokonaisjäsenmäärästä oli 60,4 %, joten alle 18-vuotiaita jäseniä oli 39,6 %. Seuroista 30 prosenttia oli SLU:n aluejärjestöjen jäseniä.

Seuroille suunnatun kyselyn vastauksia tulkittaessa nousee esille kuusi keskeistä tulosta. Ensinnäkin näyttää siltä, että TUL:n seurajohto pitää suomalaista liikuntajärjestelmää yleisesti ottaen varsin toimivana. Toiseksi seurapäätäjät näyttävät olevan varsin sitoutuneita TUL:n periaateohjelmallisiin ja strategisiin tavoitteisiin. Kolmanneksi TUL:n seurakentän toiminta perustuu valtaosaltaan vapaaehtoiseen kansalaistoimintaan.

Neljänneksi TUL:n seurakokoukset kokevat, että yhteistyö SLU-organisaation kanssa on ongelmallista tai tarpeetonta. Viidenneksi seuroissa koetaan, että koulutuksen merkitys tulee korostumaan tulevaisuudessa. Kuudenneksi TUL:n seurapäätäjät pitävät tärkeänä omien piirijärjestöjen toimintaa. Seuraavassa käsittelemme lähemmin kyselyn vastauksia. Lopuksi teemme lyhyen yhteenvedon, jossa peilaamme saatuja tuloksia TUL:n kehittämislinjauksiin.

SUOMALAINEN LIIKUNTAJÄRJESTELMÄ

Voimassa olevaan liikuntalakiin ja useisiin linjauksiin on kirjattu kansallisen liikuntajärjestelmän työnjako. Näissä linjauksissa on nähty, että julkisen sektorin tehtävänä on vastata liikunta- ja urheilupaikkojen rakentamisesta ja ylläpidosta. Sen sijaan järjestöjen tehtävänä on huolehtia liikunta- ja urheilutoiminnan organisoinnista. TUL:n seurapäätäjistä valtaosa onkin sitä mieltä, että kotikunnan keskeinen tehtävä on liikuntapaikkojen ylläpito. Vastaajista 50 % ilmaisi kyseisenkaltaisen näkemyksen. Vastaajista 18 % näki, että seurojen kannalta kunnan tärkein tehtävä on taloudellisen tuen myöntäminen. Liikuntapaikkojen maksuttomuuden näki 16 % vastaajista kotikunnan tärkeimmäksi tehtäväksi. Harjoitusvuorojen myöntämisen kannalla oli yhdeksän prosenttia vastaajista.

TUL:n seurojen yhteistyö kuntien kanssa näyttäisi toimivan perusasioiden hoitamisessa hyvin. Liikuntapaikkojen varaaminen on onnistunut oivallisesti (erittäin hyvin 43 % ja hyvin 51 %). Myös liikuntapaikkojen käytön suhteen ei näyttäisi olevan valittamista. Vastaajista 41 % kokee käytön onnistuneen erittäin hyvin ja 55 % hyvin. Vastaukset osoittavat yksiselitteisesti, kuinka merkittävässä asemassa ovat kuntien TUL:n seuroille tarjoamat palvelut.

TUL:n seurajohtajat ovat myös sitä mieltä, että erityisliikunnan järjestäminen kuuluu ensisijaisesti kunnan tehtäviin. Vastaajista 78,5 % suuntasi katseensa kunnallisiin toimijoihin (kunta 30,6 %, liikuntatoimisto 30,1 %, vapaa-aikasihteeri 9,6 %, liikuntavirasto 5,3 %, liikuntalautakunta 2,9 %). Vielä korkeampiin prosenttilukuihin kyseessä olevien tahojen osalta päästiin kysyttäessä vastuuta liikuntapaikkojen ja-alueiden kunnossapidosta (95,3 %) tai seuratoiminnan avustamisesta (94,5 %).

TUL:n seurats toivovat vahvaa paikallista julkista liikuntahallintoa, jota ne pitävät tärkeimpänä yhteistyökumppaninaan.

TUL:n TOIMINNAN TAVOITTEET

Järjestön tavoitteellinen toiminta edellyttää, että kaikki toimijatasot ovat kiinnittyneet sovituihin päämääriin. Kyselyyn vastanneet TUL:n seurats ovat sitoutuneet selkeästi liiton periaateohjelman suuntaiseen tavoitteellisuuteen. Kysyttäessä seuran toiminnan tulevaisuuden suuntautumista kunto- ja harrasteliikuntaan 70 % vastanneista piti linjausta erittäin tärkeänä ja 28 % melko tärkeänä. Lasten ja nuorten liikunnan osalta vastaavat painotukset olivat 80 % ja 15 %.

Toiminnan suuntautumista veteraanien ja ikääntyneiden liikuntaan piti 39 % vastaajista erittäin tärkeänä ja 47 % melko tärkeänä. Koululais- ja opiskelijaliikunnan osalta 37 % näki tulevaisuuden suuntautumisen erittäin tärkeäksi ja 48 % melko tärkeäksi. Erityisliikuntaan suuntautumista 14 % piti erittäin tärkeänä ja 51 % melko tärkeänä.

Tulevaisuutta ajatellen TUL:n seurats ovat suuntautuneet myös kilpailujen järjestämiseen. Vastaajista 43 % piti kilpailujen järjestämistä erittäin tärkeänä ja 41 % tärkeänä. Tulevaisuuden suhteen tärkeiksi osa-alueiksi nähtiin myös tiedotustoiminta, jota 52 % piti erittäin tärkeänä ja 44 % tärkeänä sekä kuntalaisten aktivointi liikuntaan, jonka vastaavat painotukset olivat 48 % ja 40 %. Selkeästi

alhaisempia suuntautumisprosentteja saivat puulaakitoiminnan järjestäminen (13 % ja 40 %), liikunnallisen iltapäivätoiminnan järjestäminen (13 % ja 37 %), loma-aikojen leiritoiminnan järjestäminen (10 % ja 38 %), työpaikkaliikunnan järjestäminen (8 % ja 37 %), päiväkotiliikunnan järjestäminen (7 % ja 36 %) ja kansainvälisen toiminnan järjestäminen (13 % ja 33 %).

TUL:n seurakentän vastaukset osoittavat selkeästi periaateohjelmassakin valittujen painotusten toimivuuden. Lasten ja nuorten liikunta sekä kuntoliikunta eri muodoissaan näyttävät olevan tulevaisuudessakin liiton seurojen keskeisintä toiminta-aluetta. Syytä on myös huomata, että myös ikääntyneiden liikuntaa pidetään TUL:n seurojen tärkeänä toimintalohkona. Kilpailutoiminnan järjestämisen prosentit ovat myös varsin korkeat, sillä pitihän vastaajista yhteensä 84 % kilpailujen järjestämistä erittäin tai melko tärkeänä.

KANSALAISTOIMINTALUONNE

TUL:n seurojen toiminta näyttää vastausten perusteella olevan voimallisesti vapaaehtoiseen kansalaisaktiivisuuteen perustuvaa ahertamista. Niinpä vastaajat ilmaisevat huolensa vapaaehtoistoimijoiden riittävydestä. Vastaajista 59 % ilmoittaa, että vapaaehtoiset toimijat ovat vähentyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Ennallaan vapaaehtoisten määrän ilmoitetaan säilyneen 30 % vastauksista. Ilmoittaapa 11 % vastaajista vapaaehtoisten lisääntyneen.

Kansalaistoimijaluonne ilmenee myös tarkasteltaessa seurojen talouslukuja. Esimerkiksi seurojen viimeisimmän tilikauden talousluvut osoittavat, että seurojen tulot ja menot ovat tasapainossa. Useimpien seurojen taloudellinen tila näyttääkin olevan hyvässä kunnossa. Seurojen taloudellisen nykytilan vastanneet ilmaisivat seuraavasti: erinomainen 6 %, hyvä 35 %, tyydyttävä 36 %, kohtalainen 19 % ja heikko 6 %. Näyttääkin siltä, että seurat mitoittavat toimintansa käytettävissä oleviin talousresursseihin. Tämäkin osoittaa osaltaan seurojen kansalaistoimijaluonnetta.

Kansalaistoimijaluonne ilmenee myös TUL:n seurojen tavoitteellisuudessa. Terveiden ja hyvinvoinnin edistämistä pitää 58 % erittäin tärkeänä ja 40 % tärkeänä. Ainoastaan 2 % vastaajista näkee, että terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ei ole TUL:n seuroille lainkaan tärkeä kysymys.

SLU JA YHTEISTYÖ

Vastanneista seuroista 30 % ilmoittaa olevansa SLU:n aluejärjestön jäsen. SLU:n aluejärjestöihin kuulumattomat seurukset esittävät ratkaisulleen kaksi syytä ylitse muiden. Vastanneista seuroista 75 % ilmoittaa, että heillä ei ole minkäänlaista syytä liittyä SLU:n aluejärjestön jäseneksi. Toiseksi nähdään (17 %), ettei SLU:n aluejärjestön jäsenyydestä koituisi minkäänlaista hyötyä. Muiksi syiksi esitettiin turhien menojen karsinta (4 %) ja aatteelliset ristiriidat (4 %). Kiinnostava havainto on, että SLU:n alueorganisaatioille ei säilytetä juuri minkäänlaisia tehtäviä. Vastauksista ei ole myöskään luettavissa, että seurukset kokisivat SLU:n alueet yhteistyökumppaneikseen.

KOULUTUSTARPEET

Seuran tulevaisuutta ajatellen koulutustilaisuuksien järjestäminen nousee keskeiseen asemaan. Vastaajista 26 % pitää koulutustilaisuuksien järjestämistä erittäin tärkeänä ja 52 % tärkeänä. Rungas viidennessä vastaajista (22 %) ei kaipaa koulutustilaisuuksia. Kysyttäessä tärkeintä TUL:lta odotettua palvelua koulutus nousi kärkisijalle. Vastanneista seuroista 14 % nimesi koulutuksen tärkeimmäksi palveluksi, kun seuraavina tulivat edunvalvonta (12 %) ja tiedottaminen (11 %).

TUL:n seuratoimijat kaipaavat liiton järjestämää koulutusta. Tärkeimmäksi TUL:lta odotetuksi koulutukseksi vastanneet seurukset näkivät järjestökoulutuksen. Vastanneista 33,5 % sijoitti juuri järjestökoulutuksen odotusten kärkisijalle. Toiseksi nousi tuomari- ja valmentajakoulutus (24,2 %). Kolmanneksi tärkeimpänä pidettiin lajikoulutusta (16,8). Vastausten perusteella näyttäisikin siltä, että TUL:n seurukset odottavat TUL:n järjestämää koulutusta.

PIIRIJÄRJESTÖJEN MERKITYS

Tarkasteltaessa TUL:n eri organisaation osien merkitystä seuroille nousevat piirit varsin tärkeään asemaan. Vastanneista seuroista 14 % pitää piirin merkitystä erittäin tärkeänä, 25 % tärkeänä ja 31 % melko tärkeänä. Ainoastaan 4 % näkee, että TUL:n piiri ei ole lainkaan merkittävä oman seuran kannalta.

Piirien merkitys korostuu etenkin, kun tarkasteluun otetaan TUL-organisaation muita osa-alueita. TUL:n laji- ja osasto- ja toimintajärjestöjen merkitystä oman seuran kannalta pitää erittäin tärkeänä 6 % vastanneista, tärkeänä 22 % ja melko tärkeänä 23 %. TUL:n hallituksen osalta vastaavat luvut ovat 2 %, 14 % ja 23 % ja valtuuston osalta 2 %, 13 % ja 21 %.

Piirijärjestöjen merkitys nousi esille myös kysyttäessä, miten TUL:n pitäisi uudistua järjestöllisesti lähivuosina. Piirien toiminnan tehostaminen nousi kärkisijalle, sillä 36,4 % nosti asian etusijalle. Toiseksi merkittäväksi järjestöllisen uudistumisen menetelmäksi nähtiin kenttätason resurssien lisääminen (29,1 %).

JOHTOPÄÄTÖKSET

Vastausten perusteella voidaan päätyä seuraavanlaisiin johtopäätöksiin. TUL:n seurukset näyttävät olevan vankasti ankkuroituneita suomalaiseen liikuntajärjestelmään. Työnjako julkisen sektorin liikuntatoimen ja TUL:n seuratoimijoiden välillä osoittautuu toimivaksi. Voidaan jopa päätellä, että TUL:n seurapäätäjät pitävät nykyisenlaista kunnallista liikuntatoimea hyvin tärkeänä. Tämä näkemys puolestaan vastaa TUL:n ohjelmallisia linjauksia. TUL:n seurukset näyttävät sitoutuneen myös liiton ohjelma-asiakirjojen tavoitteellisuuteen. Lasten ja nuorten liikuntaa sekä kuntoliikuntaa pidetään liiton seurojen painospistealueina. Kiinnostusta tunnetaan myös ikääntyneiden liikuntaa ja veteraaniurheilua sekä koululais- ja opiskelijaliikuntaa kohtaan.

Vastauksista on pääteltävissä TUL-seurojen kansalaistoimijaluonne. Liiton seuratoiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. Huolta kuitenkin kannetaan siitä, kuinka tulevaisuudessa

riittää seuratoimintoihin vapaaehtoisia puurtajia. Seurojen näkemykset SLU:n kanssa tehtävästä yhteistyöstä ovat pääosin kielteiset. Näyttäisikin siltä, että alue- ja paikallistasolla ei ole selvää käsitystä SLU-organisaation kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Seurapäättäjät nostavat koulutuksen sangen merkittävään asemaan. Näyttääkin siltä, että juuri koulutuksesta haetaan ratkaisuja muuttuvan liikuntakulttuurin haasteisiin. Koulutusta toivotaan huomattavassa määrin myös omalta liitolta. Seurapäättäjät kokevat myös oman piirijärjestön tarpeelliseksi. Tutkimuksessa ei oteta kantaa alueellisten toimintapisteiden määrään maakunnissa. Näyttääkin siltä, että seurojen kytkentä TUL-organisaatioon toteutuu juuri oman piirijärjestön kautta. Tähän liittyvät myös toiveet piirien toiminnan tehostamisesta.